

Brister i veterinär intygsskrivning

- en granskning av ärenden i Veterinära Ansvarsnämnden 2000 - 2007

Lotta Ternström Hofverberg

Handledare: Linda Keeling
Inst. för husdjurens miljö och hälsa
Biträdande handledare: Helena Striwing

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	SAMMANFATTNING/SUMMARY	1
2	INLEDNING	2
3	VETERINÄR INTYGSSKRIVNING	2
3.1	Definition	2
3.1.1	<i>Veterinär</i>	2
3.1.2	<i>Intyg</i>	2
3.2	Hälsointyg	2
3.3	Djurskyddsfall	3
3.4	Vaccinationsintyg	3
3.5	Exportintyg	3
4	VETERINÄRERS SKYLDIGHETER	4
4.1	Regleringar om utövandet av veterinäryrket	4
4.2	Rättsregler och rekommendationer om intygsskrivning	4
4.3	Bestämmelser om sekretess	5
5	ANSVARSFORMER	5
5.1	Disciplinansvar efter granskning av VAN	5
5.1.1	<i>VANs organisation</i>	5
5.1.2	<i>VANs uppgift och behörighetsområde</i>	6
5.1.3	<i>Olika former av disciplinansvar</i>	7
5.1.4	<i>Överklagan</i>	7
5.2	Straffrättsligt ansvar	8
5.2.1	<i>Förhållandet mellan straffrättsligt ansvar och disciplinansvar</i>	8
5.1.2	<i>Relevanta straffrättsliga stadganden</i>	8
6	REKVISIT FÖR DISCIPLINANSVAR	9
6.1	Veterinär	9
6.2	Uppsåt eller oaktsamhet	9
6.3	Åsidosätter skyldighet	10
6.4	Veterinär yrkesutövning	11
7	METOD	11
8	RESULTAT	12
8.1	Antal beslut över tiden	12
8.2	Antal disciplinpåföljder	13
8.3	Djurslag	13
8.4	Typer av intyg	14
8.4.1	Besiktningsintyg	15
8.4.1.1	<i>Intyg i samband med besiktning av häst inför Försäljning</i>	15
8.4.1.1.1	<i>Veterinären har utelämnat uppgifter han/hon har vetat om i intyget</i>	16
8.4.1.1.2	<i>Veterinären har inte upptäckt en sjuklighet/defekt</i>	16
8.4.1.1.3	<i>Veterinären har begränsat sin besiktning eller sitt intyg på grund av att uppdragsgivaren har önskat det</i>	17
8.4.1.1.4	<i>Veterinären har lämnat anmärkningar som anmälaran anser ej överensstämmer med verkligheten</i>	17
8.4.1.1.5	<i>Veterinären har skrivit ett intyg om ett förhållande mot sitt bättre vetande</i>	17

8.4.1.2	<i>Intyg i samband med besiktning av valp eller kattunge</i>	18
8.4.1.3	<i>Intyg vid besiktning av vuxen hund eller katt</i>	18
8.4.2	Intyg på grund av misstänkt djurskyddsfall	18
8.4.3	Intyg på grund av export	19
8.4.4	Vaccinationsintyg	19
8.4.5	Övriga intyg	19
8.5	Omständigheter hänförliga till anmälaren	20
8.6	Omständigheter hänförliga till veterinären	21
8.6.1	Arbetsgivare	21
8.6.1.1	<i>Förekommer överrepresentation av påföljder för viss yrkeskategori?</i>	21
8.6.2	Kön	23
8.6.3	Tid sedan veterinärexamen	23
8.7	Intygets innehåll	23
8.8	Överträdelser av bestämmelser	24
8.9	Kommentarer till specifika fall av särskilt intresse	26
8.9.1	<i>B 29/05: Det sadelbenta fölet</i>	26
8.9.2	<i>B 12/01: Veterinären har intygat omständighet mot sitt bättre vetande</i>	26
8.9.3	<i>B 83/07: Sjukintyget</i>	26
8.9.4	<i>B 4/03 och 71/01: Tvivelaktiga motiv</i>	27
9	SLUTSATS	28
9.1	Visar materialet på en bristande kunskap hos Sveriges veterinärer?	28
9.2	Lärdomar av de misstag som gjorts	29
10	TACK	30
	Källförteckning	31
	Bilaga 1: Sammanställning av Statens Jordbruksverks samt Svenska Veterinärförbundets regler om intyg	32

FIGURFÖRTECKNING

Diagram 1:	Beslut i VAN per år	12
Diagram 2:	Fördelning på djurslag	13
Diagram 3:	Antal fall med och utan disciplinpåföljd	14
Diagram 4:	Besiktningssintyg fördelat på djurslag	14
Diagram 5:	Veterinärens arbetsgivare	21
Tabell 1:	Andel påföljder i fall fördelade efter anmälaren	20
Tabell 2:	Procentuell fördelning av utförda hästbesiktningar samt anmälningar och påföljder till följd av dessa mellan distriktsveterinärerna (DV), privatpraktiserande veterinärer samt veterinärer anställda på klinik	22

1 SAMMANFATTNING

Efter att ha granskat samtliga fall rörande veterinär intygsskrivning i Veterinära Ansvarsnämnden från och med år 2000 till och med oktober 2007 har jag funnit att dessa ärenden i större omfattning än samtliga fall resulterar i disciplinpåföljd. Påföljderna är dessutom i större utsträckning än annars av den allvarligare formen, d.v.s. varningar. En naturlig följdfråga är om veterinärer generellt brister i sin kunskap om hur intyg ska utformas. Jag kan i detta material inte se att intygsärendena och de därpå följande disciplinpåföljderna i Veterinära Ansvarsnämnden beror på en sådan kunskapsbrist. En möjlig orsak till de uppgifter jag har fått fram är i stället att kraven som lagar, förordningar och rekommendationer ställer på en veterinär vid utförande av just intygsskrivning är exceptionella. Detta leder till att små misstag leder till större konsekvenser än vad små misstag i den övriga veterinära yrkesutövningen gör. Man kan även anta att Veterinära Ansvarsnämndens bedömningar i intygsfall blir enklare när man har ett fysiskt faktum (intyget) att utgå ifrån och relativt ingående regleringar om hur detta ska se ut.

Att kunskapen inte kan anses brista rent generellt utesluter dock inte att den praktiserande veterinären kan dra lärdom av de misstag som faktiskt har gjorts. Ytterligare disciplinärenden kan då sannolikt undvikas. Detta arbete kan användas som en genväg in i Veterinära Ansvarsnämndens arkiv, och det avslutas med en sammanställning av de erhållna erfarenheterna, riktade direkt till den praktiserande veterinären.

SUMMARY

After having reviewed the cases in the Veterinary Disciplinary Board of Sweden regarding certificates year 2000 to October 2007 I have found that these cases more often than in all other cases result in disciplinary action. The punishment is to a greater extent the more serious form, i.e. warning. When I examined the reasons for imposing the punishments and the material that constituted the foundations of the reports, I came to the conclusion that the statistics above do not depend on a general lack of knowledge in the Swedish veterinary profession. A possible cause is that the demands set upon the veterinarian are exceptional and that the responsibility board has a physical object to examine (the certificate) and regulations that describe how the certificates are supposed to be formulated.

The fact that the knowledge about how to write veterinary certificates does not generally seem to be lacking does not exclude that lessons can be learned by examining the mistakes made by others. Yet another errand in the responsibility board can then probably be avoided.

2 INLEDNING

Att utfärda intyg tillhör många veterinärers vardag. Intygen utgör rättshandlingar som kan ha avgörande betydelse för både beställaren av intyget och de personer som i framtiden kommer att komma i kontakt med det. Det är därför mycket viktigt att den utfärdande veterinären utför denna uppgift med största respekt för dess konsekvenser. Utfärdandet av intyg är relativt noggrant reglerat av såväl lagar som föreskrifter och rekommendationer, och veterinärerna har i dessa en mall att rätta sig efter – om de är medvetna om den.

Varje år inkommer omkring 80 ärenden till Veterinära Ansvarsnämnden (VAN). Av dessa är ca 6 % klagomål som grundar sig på att ett intyg har upprättats av veterinär. En granskning av dessa ärenden är motiverad, särskilt som någon sådan tidigare inte har gjorts. Syftet med denna studie är att klarlägga om några tendenser förekommer i materialet som kan härledas till att de anmälda veterinärerna inte har den kunskap om veterinärintygs innehåll och utformning som kan förutsättas.

3 VETERINÄR INTYGSSKRIVNING

3.1 Definition

3.1.1 Veterinär

”Veterinär” är en person som är behörig att utöva veterinäryrket, vilket närmare stadgas i *Lag (1994:844) om behörighet att utöva veterinäryrket* (nedan LBV) 1 §. Detta innebär att man inte måste vara legitimerad veterinär, utan även tillförordnade veterinärer och i vissa fall i utlandet utbildade veterinärer som inte har svensk legitimation är att se som ”veterinärer”. Om man har varit legitimerad veterinär men har blivit fråntagen sin legitimation kan man däremot inte komma i fråga för disciplinansvar, då man i ett sådant fall inte är behörig att utöva veterinäryrket. I sådana fall kan dock straffansvar enligt LBV 36 § komma ifråga.

3.1.2 Intyg

I allmänt språkbruk avses med intyg ”dokument varigenom någon intygar något, attest, certifikat” (Svenska Akademiens ordlista). För att ett intyg ska vara för handen så krävs att det är underskrivet av intygsutställaren – det är i själva undertecknandet intygandet ligger. Härutöver finns föreskrifter om vad ett intyg ytterligare ska innehålla, som exempelvis yrkestitel, adress, telefonnummer, tjänstestämpel och namnförtydligande. Saknas någon av dessa uppgifter blir intyget för den skull inte ogiltigt. Däremot kan en sådan brist få till följd att en myndighet underkänner intyget. Sådana formella brister i ett intyg kan, i ljuset av svenska förhållanden, bidra till att en veterinär bedöms ha förfarit oaktsamt i samband med upprättandet.

3.2 Hälsointyg

Hälsointyg hör till de vanligaste intyg som man som veterinär skriver. Ofta kräver köparen ett hälsointyg utfärdat av veterinär vid ett förestående ägarbyte av framförallt hundar eller hästar, men även katter. Vem som är beställaren av intyget varierar – det kan vara köparen eller säljaren. Även försäkringsbolag kan

kräva hälsointyg vid nyförsäkring eller uppförsäkring av djur, även här framförallt av hästar och hundar men även katter. Vanligtvis så krävs veterinärintyg endast då försäkringen överstiger ett visst belopp, varför djur av mindre ekonomiskt värde inte behöver besiktigas av veterinär. Dessa belopp skiljer sig vanligtvis avsevärt mellan djurarter; till exempel kräver Agria veterinärbesiktning av hästar som ska livförsäkras för mer än 50 000 kr i en viss typ av försäkring, medan samma sak gäller för hundar som försäkras för över 20 000 kr (Seidefors, Agria djurförsäkring, personlig kontakt 2008-01-14). Denna typ av intyg skrivs vanligen på färdiga formulär utformade av Svenska Veterinärförbundet, SVF (www.svf.se), alternativt av det aktuella försäkringsbolaget.

3.3 Djurskyddsfall

En annan typ av hälsointyg är de där en utredning om ett eventuellt djurskyddsfall föreligger. Exempelvis kan det vara avdelningen för miljö och hälsa eller motsvarande (miljökontoret, miljö- och byggnadsnämnden etc.)¹ inom den aktuella kommunen som kontaktar en distriktsveterinärstation för att få ett utlåtande över tillståndet på en viss gård. Ett annat exempel är djur som har omhändertagits av polis och som tas till klinik för att få ett utlåtande över djurets hälsostatus.

Denna typ av intyg kan med fog avses vara de mest arbets- och tankekrävande. Här finns inga färdiga intyg och ofta är det ett stort antal faktorer som ska kontrolleras och intygas, såväl om djuren som om deras levnadsmiljö och omständigheter i övrigt. Att intygen senare kan komma att användas som bevismaterial i rättegångar gör att det ställs stora krav på dess tydlighet.

3.4 Vaccinationsintyg

Hästar, hundar och katter vaccineras vanligen regelbundet av veterinär. I samband med vaccinationen skrivs ett vaccinationsintyg där veterinären intygar djurets identitet, att det har vaccinerats viss dag samt med vilket vaccin. Intygsskrivningen har i dessa fall förenklats genom att färdiga formulär som i stort sett bara fordrar en underskrift och en stämpel används.

3.5 Exportintyg

EU-kommissionen har utvecklat en databas, TRACES (TRAdE Control and Expert System), vari förflyttningar av djur och vissa djurprodukter inom EU registreras. Denna databas är gemensam för hela EU och tillämpas också av Norge, Andorra och Färöarna. I Traces ska bland annat hälsointyg utfärdat av officiell veterinär införas, vilket borgar för att intyg faktiskt skrivs i samband med varje export. Undantagna är emellertid hästar som har pass utfärdat inom EU samt sällskapsdjur som medföljer ägare och inte är avsedda för handel.

¹ Kontroll av att djurskyddslagen (1988:534) efterlevs utförs av länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna i enlighet med vad regeringen bestämmer. Kommunens offentliga kontroll ska utföras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Se djurskyddslagen (1988:534) 24 §.

För transport till tredje land finns inga gemensamma bestämmelser, utan regleringarna i mottagarlandet avgör vilken typ av intyg som behöver utfärdas. Observera dock att det finns transitregler (gemensamma för EU) för det fall att transporten kommer att passera genom EU-land.

4 VETERINÄRERS SKYLDIGHETER

4.1 Regleringar om utövandet av veterinäryrket

LBV innehåller i huvudsak bestämmelser om veterinärers legitimation samt när och hur disciplinpåföljd eller straffrättsligt ansvar kan följa av veterinärs yrkesutövning. Här finns även det allomfattande stadgandet att veterinär ska fullgöra sina uppgifter i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet (7 §). I lagens 7 § 2 st finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att mer specifikt meddela bestämmelser om veterinärers skyldigheter. Jordbruksdepartementet har med stöd av denna paragraf utfärdat en veterinärinstruktion, *Förordning (1971:810) med allmän veterinärinstruktion*, nedan FAV, som något mer detaljerat men ändå på ett mycket allmänt plan förklarar vad veterinärer har att iaktta vid sin yrkesutövning. Utöver detta finns ett större antal mer ämnesspecifika förordningar, föreskrifter och rekommendationer, av vilka jag bara kommer att beröra dem av betydelse för utfärdande av intyg. Av intresse är dock även de regler som finns om sekretess, varför jag under 4.3 går igenom relevanta regleringar även på det området.

4.2 Rättsregler och rekommendationer om intygsskrivning

I enlighet med det svenska systemet med ramlagar innehåller inte LBV några regler om specifika konstruktioner såsom utfärdande av intyg. Jordbruksdepartementet har i FAV 4 § p 3 befast att en veterinär ska iaktta *synnerlig omsorg och noggrannhet* vid utfärdandet av intyg samt följa de föreskrifter som SJV eller Livsmedelsverket meddelar. Begreppet ”synnerlig” innebär att den högsta graden av aktsamhet ska iakttas, och det ställs därmed stora krav på de veterinärer som utfärdar intyg. Hur denna synnerliga omsorg och noggrannhet ska yttra sig i det enskilda fallet lämnar Jordbruksdepartementet därhän, men vid tolkningen av denna paragraf beaktar man de föreskrifter och rekommendationer som finns på området.

För att göra förtydliga vad som gäller om intygsskrivning utgav Jordbruksverket 1997 en samling föreskrifter, *Statens Jordbruksverks föreskrifter (1997:126) om upprättande och utfärdande av intyg*, nedan SJVs föreskrifter om intyg. Här finns relativt detaljerade beskrivningar av vad som ska iakttas av den intygande veterinären och här finns också definitioner på i sammanhanget relevanta begrepp.

Även Svenska Veterinärförbundet har givit ut regler för intygsskrivning och utlåtande, vilka reviderades senast 1998. Dessa regler har inte samma status som författningar, utan är att se som rekommendationer. Givetvis kan även dessa användas som mall i bedömningen av huruvida veterinär har iakttagit synnerlig omsorg och noggrannhet enligt ovan.

En sammanställning av SJVs föreskrifter om intyg samt Svenska Veterinärförbundets regler på samma område finns i bilaga 1.

4.3 Bestämmelser om sekretess

I LBV 9 § st 2 stadgas att för veterinärer i allmän tjänst, d.v.s. länsveterinärer, distriktsveterinärer, veterinärer vid SLU m.fl., gäller sekretesslagen (1980:100), nedan SekrL. I SekrL 8 kap 9 § behandlas det för detta arbete relevanta förhållande att sekretess kan uppstå gentemot enskild när denne har anlitat myndigheten/veterinären, s.k. uppdragssekretess. Sekretessen gäller om det måste antas att uppdraget har lämnats under förutsättning att uppgiften inte röjs. Dock: straffansvar kan följa på oriktiga och sanningslösa intyganden, i vilket även måste innefattas ett intygande där ett förhållande av betydelse utelämnas på grund av sekretess. Dessutom skulle 3 § SJVs föreskrifter om intyg (*en intygsskrivare skall vara opartisk*) åsidosättas om utställaren med intyget sökt gynna viss part, vilket kan bli konsekvensen om förhållanden av betydelse utelämnas. Om djurägaren på detta sätt gör klart för veterinären att uppdraget lämnas under förutsättning att vissa uppgifter av betydelse inte röjs så måste veterinären med andra ord avsäga sig uppdraget för att inte bryta mot antingen SekrL, genom att röja uppgifter i intyget, eller SJVs föreskrifter om intyg genom att utelämna dem.

För veterinärer som inte är i allmän tjänst, d.v.s. privatpraktiserande veterinärer eller veterinärer anställda på klinik/praktik (undantaget SLU), grundas sekretessen på LBV 9 §. Där stadgas att en veterinär inte obehörigen får röja eller utnyttja vad veterinären i sin yrkesutövning har fått veta om enskildas affärs- eller driftsförhållanden. "Obehörigen" ska tolkas i enlighet med vad som gäller enligt sekretesslagen för veterinärer i allmän tjänst (prop 1979/80:80 s.60), det vill säga om det måste antas att uppdraget lämnas under förutsättning att dessa uppgifter inte röjs. Genom detta rekvisit har sekretessen för veterinärer i allmän tjänst och för privatpraktiserande veterinärer kommit att bli i princip densamma, vilket också var syftet med den förändring som gjordes i LBV 1980.

5 ANSVARSFORMER

5.1 Disciplinansvar efter granskning av VAN

5.1.1 VANs organisation

Vid en omorganisation av medicinalstyrelsen 1947 bröts de veterinära frågorna ut och förlades vid den nybildade Veterinärstyrelsen (prop 1947:68 s. 35). Inom denna bildades samtidigt en nämnd för prövning av disciplinfrågor inom djurens hälso- och sjukvård, där såväl lekman- som rättssynpunkter skulle kombineras med veterinärmedicinska dito vid granskning av disciplinärenden. 1972 upphörde emellertid Veterinärstyrelsen, och för att upprätthålla tillsynen inrättades Veterinärväsendets ansvarsnämnd i den redan existerande Lantbruksstyrelsen. När sedan även Lantbruksstyrelsen upphörde överfördes tillsynen till Jordbruksverket och den däri upprättade VAN. Sedan 1994 är VAN en egen myndighet som finansieras av anslag från Jordbruksverket.

Att organisera ett veterinärt disciplinansvar i en nämnd är originellt, i jämförelse med våra närmaste grannländer. Varken Norge, Finland eller Danmark har någon motsvarighet till VAN. I Norge sköts tillsyn och disciplinära ärenden av

förvaltningsorganet Mattilsynet, som kan utdela varningar, återkalla auktorisationen/licensen eller frånta förskrivningsrätten. I Finland och Danmark sköts motsvarande uppgifter av ministerier (Jord- och skogsbruksministeriet respektive Ministeriet för livsmedel, lantbruk och fiske). Dessa kan ge varningar och begränsa eller upphäva rätten att utföra yrket eller förskriva läkemedel. I Finland kan ministeriet även ingripa i förebyggande syfte om det kan antas att veterinären har blivit oförmögen att utöva sitt yrke eller har visat bristande yrkesskicklighet, och de kan även ålägga en veterinär att genomgå förhör eller arbetsprov. I samtliga tre länder finns ett rådgivande organ som uttalar sig i veterinärmedicinska frågor: i Norge Veterinärmedicinska Rättsrådet, i Finland Veterinärmedicinska Skadenämnden och i Danmark Veterinära Sundhetsrådet. Detta råd uttalar sig normalt i disciplinärenden.

Den författningsmässiga grunden för VAN finns i LBV 18-35 §§. Nämndens sammansättning framkommer i 19 §, vilken säger att VAN ska bestå av en ordförande och fem andra ledamöter. Ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Ledamöterna ska enligt propositionen svara för ”allmänförnuft och allmänna insikter på det veterinära området” (prop 1993/94:139 s. 24). Två ledamöter ska därför vara veterinärer, medan övriga ledamöter utses bland personer som har insikt i djurhållning och som kan anses företräda allmänhetens intressen. Det krävs att de sistnämnda ledamöterna har en varierande bakgrund för att man ska erhålla en från erfarenhetssynpunkt allsidigt sammansatt nämnd (prop 1993/94:139 s. 32). Veterinärer med specialistkunskaper behöver ej representeras i nämnden, då expertis ska inhämtas genom sakkunnigutlåtanden och andra yttranden.

5.1.2 VANs uppgift och behörighetsområde

I LBV 18 § slås fast att VAN ska pröva frågor om disciplinansvar enligt denna lag (st 1). Utöver disciplinansvarsfrågor ska ansvarsnämnden även pröva frågor om återkallelse och begränsning av legitimation (st 2) samt andra frågor som avses i 13-17 §§, d.v.s. i huvudsak återfående av legitimation. VANs beslut överklagas till länsrätt och vidare till kammarrätt (prövningstillstånd krävs).

I förarbeten sägs att det endast är de ”rent veterinärmedicinska arbetsuppgifterna” som ligger inom VANs behörighet för prövning av ett eventuellt disciplinansvar (prop 1993/94:139 s. 29); övriga frågor ska arbetsgivaren hantera inom ramen för Lag (1994:260) om offentlig anställning. Till sådana rent veterinärmedicinska åtgärder räknas de som utförts för att diagnosticera, undersöka eller behandla ett djur, men även journalföring och intygsskrivning (SOU 2005:98 s. 86). Anledningen till att intygsskrivning räknas in bland den grupp av uppgifter som annars karaktäriseras av ett praktiskt medicinskt arbete är något oklar. Även VAN ansåg tidigare att utfärdandet av intyg inte kunde hänföras till de ”rent veterinärmedicinska arbetsuppgifterna”, varför dessa anmälningar avvisades. VAN har dock i ett flertal överklagade beslut fått ändra uppfattning efter att Länsrätten har visat ärenden åter till VAN. Det får härför visats klarlagt att viss intygsskrivning de facto är att se som tillhörande VANs behörighetsområde. Motiveringarna i Länsrättens beslut har dock varit synnerligen knapphändiga – i den senaste domen av detta slag skrevs att ”förarbetena och lagstiftningen utesluter inte att också intygsskrivning ingår i denna yrkesutövning” (Länsrätten i

Jönköping, dom 2007-01-25, mål nummer 2612-06). En redogörelse för hur Länsrätten tolkar formuleringen ”rent veterinärmedicinska uppgifter” samt vad som begränsar de ”rent administrativa uppgifter” som enligt förarbetena inte ska hänföras till denna kategori skulle vara behövlig. En grund för Länsrättens inställning skulle kunna vara att såväl utfärdande av intyg som journalföring är så intimt förknippat med en det praktiska arbetet att det kan anses vara en del därav. I enlighet med detta anses inte alla typer av frågor om intyg falla under VANs behörighet, och VAN avvisar fortfarande vissa ärenden som berör utfärdande av intyg. I beslutet 1/00 konstaterar VAN att det ”ligger nära till hands” att anta att det rör sig om den veterinärmedicinska delen när intyget avser djurens hälsotillstånd och det enbart är en legitimerad veterinär som kan utfärda ett sådant intyg (i fallet handlade det om ett exportintyg för grisar). Det är dock tveksamt om involveringen av intyg i VANs behörighet kan anses överensstämna med syftet med LBV, och ett klargörande i lagtexten skulle vara motiverat.

VANs motsvarighet på humansidan heter Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN. Nämndens behörighet begränsas i Lag (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område 5 kap.3 §, där det stadgas att disciplinpåföljd får åläggas om den, som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen, inte fullgör skyldighet som är av direkt betydelse för säkerheten i vården. Det är med andra ord omständigheter som kunnat påverka patientsäkerheten som kommer till prövning. Huvuddelen av de intyg som skrivs av läkare anses inte kunna påverka patientsäkerheten (Johnsson, ordförande HSAN, personligt meddelande 2008-01-16) och faller därför utanför HSANs behörighet. Undantag finns dock, till exempel intyg som utfärdas för att patienten ska kunna få vård någon annanstans, till exempel utomlands.

Behörig att anmäla fråga om disciplinansvar till VAN är enligt LBV 23 § tillsynsmyndigheterna, det vill säga Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Länsstyrelsen², veterinärens arbetsgivare eller den som har lidit skada till följd av veterinärens yrkesutövning. Frågor som rör 13-17 §§, d.v.s. återkallelse av legitimation eller annan behörighet, får tas upp på anmälan av Jordbruksverket eller den veterinär som ärendet gäller.

5.1.3 Olika former av disciplinansvar

I LBV 10 § fastslås att de två möjliga disciplinpåföljderna är erinran och varning. Dessa definieras inte närmare, och inte i heller i förarbetena finns riktlinjer för när erinran respektive varning ska utdelas. Gränsdragningen däremellan är högst oklar, och klassificeringen av påföljderna som utdelas får nog tillräknas fingertoppskänslan hos VANs ledamöter. I praxis kan en relativt klar nivåskillnad mellan fallen som leder till respektive påföljd ses, och klart är att det krävs ganska stora misstag/felaktigheter för att en varning ska vara aktuell. Se vidare under 8.

² Centralt har Livsmedelsverket tillsyn över den veterinära yrkesutövningen i besiktningsveterinärorganisationen medan Jordbruksverket har tillsyn över övrig veterinär yrkesutövning, 3 § Förordning (1971:810) med allmän veterinärinstruktion. Länsstyrelsen står för den regionala tillsynen, 4 § Förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion.

5.1.4 Överklagan

Rätt att överklaga har enligt LBV 32 § dels den part som beslutet har gått emot, dels Jordbruksverket i egenskap av tillsynsmyndighet. Överklagan ska ske hos allmän förvaltningsdomstol, d.v.s. Länsrätten i Jönköpings län. Överklagan av Länsrättens beslut sker till kammarrätten i Jönköping efter att prövningstillstånd har meddelats (LBV 31 §).

5.2 Straffrättsligt ansvar

5.2.1 Förhållandet mellan straffrättsligt ansvar och disciplinansvar

Enligt LBV 11 § får VAN, om en veterinär har anmälts till åtal för en förseelse och sedan anmälts till VAN för samma förseelse, inte inleda ett disciplinärt förfarande därom. Om domstolen kommer fram till att förseelsen inte är att se som ett brott kan emellertid VAN ta upp frågan om disciplinansvar, förutsatt att anledningen till domstolens beslut inte var bristande bevisning. På detta sätt ges alltså straffansvar förtur före disciplinärt ansvar. Att VAN utdelat disciplinStraff utgör däremot inget hinder för straffansvar.

5.2.2 Relevanta straffrättsliga stadganden

Straffrättsligt ansvar kan enligt Brottsbalken (1962:700), nedan BrB, komma i fråga om straff för brott är stadgat i BrB eller i annan lag. I LBV finns ett par straffbestämmelser, närmare bestämt två stycken, 36 och 37 §§. Den enda av dessa som kan ha betydelse för intygsskrivning är 36 § st 1, där gärningen att utöva veterinäryrket mot ersättning utan att vara behörig straffbeläggs. Här kan med andra ord straffrättsligt ansvar för att skriva veterinära intyg utan behörighet uppstå.

I BrB finns ett antal stadganden som kan vara tillämpliga om veterinären åsidosätter sina skyldigheter vid utfärdande av intyg. I BrB 15 kap 11 § 1 st straffbeläggs *osant intygande*, d.v.s. att någon i intyg eller urkund lämnar osann uppgift om vem han är eller om annat än egna angelägenheter, eller för skens skull upprättar urkund rörande rättshandling. Observera att det, för att klassificeras som urkund, inte behöver vara en underskriven handling. Det krävs dock att det på något sätt framgår vem eller vilka som är dess utställare (Brottsbalkskommentaren s. 15:79 med hänvisning). Straffrättsligt ansvar förutsätter att åtgärden innebär fara i bevishänseende. Med detta menas en fara att intyget någon gång kan komma att användas för att bevisa något förhållande som framkommer i intyget. Det ställs inte några krav på i vilket sammanhang bevisandet kan komma att ske eftersom ett intyg är en s.k. avsiktsurkund till skillnad från tillfällighetsurkund. Sannolikheten att dess användning (som bevis) skulle medföra skada eller olägenhet har också betydelse (Karnov s 2556). Faran behöver inte vara överhängande eller ens påvisbar vid utfärdandet av intyget, men veterinärens uppsåt måste täcka faran, d.v.s. veterinären måste vara medveten om att intyget kan komma att användas som bevis. Intentionen med att utställa ett intyg är i de allra flesta fall att framställa ett bevismedel, vilket veterinären måste anses vara medveten om. Genom att ange till vad intyget ska användas, kan

veterinärer i någon mån avgränsa de sammanhang i vilka intyget kan förutses komma att tjäna som bevismedel.

Att använda sig av en sådan urkund som stadgas om i st 1 straffbeläggs i st 2, *nyttjande av osann urkund*. Här straffbeläggs alltså det fall att en person, som vet att ett intyg har kommit till enligt premisserna ovan, använder det för att bevisa någonting. Detta, liksom *missbruk av urkund* i BrB 15 kap 12§, avser inte upprättandet av handling varför jag anser det falla utanför detta arbets ämnesområde.

Teoretiskt sett skulle *bedrägeri* enligt BrB 9:1 kunna vara aktuellt. Här krävs utöver själva vilseledandet en förmögenhetsöverföring som innebär vinning för den vilseledande och skada för den vilseledde eller någon i dennes ställe. Som exempel skulle kunna nämnas att en veterinär skriver ett vilseledande intyg om egna djur som gör att veterinären sedan får djuren sålda för mer pengar än som hade varit fallet utan vilseledandet. Eftersom det är den vilseledande som ska ha vinning och den vilseledde som ska lida skada så förutsätter detta brott att veterinären bryter mot regeln om en veterinärs opartiskhet vid utfärdande av intyg, vilket skulle kunna föranleda disciplinansvar. Som nämnts ovan går dock det straffrättsliga förfarandet före, och disciplinansvar skulle därför inte bli aktuellt - om inte veterinären frias från misstanken om bedrägeribrott på andra grunder än brist i bevisning, se ovan 5.2.1.

6 REKVISIT FÖR DISCIPLINANSVAR

Utgångspunkten för disciplinansvar är som tidigare nämnts LBV 10 §, där det fastslås att disciplinpåföljd får meddelas om veterinär uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i sin veterinära yrkesutövning. Motsvarande paragraf i tidigare lagstiftning, 28 § veterinärinstruktionen i dess lydelse 1994, stadgade att försummelse, oförstånd eller oskicklighet i utövningen av det veterinära yrket kunde medföra disciplinansvar. Den nya lydelsen var dock inte avsedd att ändra förutsättningarna för att bestämma disciplinpåföljd.

I LBV 10 § anges fyra rekvisit: 1) *veterinär* som 2) *uppsåtligen* eller *av oaktsamhet* 3) *åsidosätter skyldigheter* och 4) *gör detta i sin yrkesutövning*. Utöver dessa rekvisit krävs att veterinären har fått del av anmälan inom 2 år samt att VANs beslut tas inom 5 år från förseelsen (LBV 12 §).

6.1 Veterinär

Den anmälda personen måste vara veterinär, annars faller anmälan utanför VANs behörighet (LBV 18 och 10 §§). Se för definition av "veterinär" ovan 3.1.1.

6.2 Uppsåt eller oaktsamhet

Uppsåt kan förenklat beskrivas som när någon medvetet, kontrollerat och med vilja har utfört en handling i syfte att uppnå en viss följd. Ofta används det latinska ordet *dolus* i stället för uppsåt. Oaktsamhet kan på samma sätt uttryckas som att göra något utan att ta tillbörlig hänsyn till riskerna. *Culpa*, eller att vara culpös, är den korrekta latinska termen. Jag kommer nedan att mycket översiktligt

beskriva innebörden i de straffrättsliga begreppen ”dolus” respektive ”culpa”. Syftet är inte att ge en uttömmande bild av begreppen, utan snarare att visa att de är mycket mer komplexa än vad en första anblick kan få en att tro.

Uppsåt är den starkaste skuldformen i svensk straffrätt. Bland icke juridiskt bevandrade ges ofta begreppet en snävare omfattning än vad som är fallet i straffrätten. För att belysa detta kommer jag nu att summariskt beskriva de tre formerna av uppsåt. Dessa former är varken absoluta eller slutgiltiga, och diskussioner om deras omfattning förs kontinuerligt i den juridiska debatten.

- **Avsiktsuppsåt:** om en gärning utförs *för att* uppnå en följd så omfattas följden av avsiktsuppsåt. Det är denna form av uppsåt som ofta – felaktigt – tas för att vara hela uppsåtsbegreppet. Exempel: en veterinär skriver ett falskt besiktningsintyg för att en djurägare ska få ut pengar från ett försäkringsbolag. Veterinären har avsiktsuppsåt till det faktum att djurägaren får ut pengar.
- **Insiktsuppsåt:** följden av gärningen ses som praktiskt taget oundviklig, en säker följd av att gärningen utförs, men den behöver inte vara önskad. Exempel: en veterinär skriver ett falskt besiktningsintyg med vetskap om att hästen i fråga ska säljas. Veterinären har insiktsuppsåt till att hästen säljs på grundval av det falska intyget.
- **Likgiltighetsuppsåt:** personen har en misstanke om att följden kan inträffa, men han är likgiltig inför risken samt inför följdens eventuella förverkligande. Exempel: en veterinär underlåter att göra bøjprov vid en besiktning av en häst och skriver ”utan anmärkning” som omdöme om rörelseapparaten. Han vet att det finns en risk att hästen markerar på bøjprov, men det spelar ingen roll för honom om hästen skulle ha gjort det eller ej.

Om inte kriterierna för uppsåt är uppfyllda kan ansvar eventuellt ändå utdömas på grund av oaktsamhet. Att vara oaktsam, culpös, är att göra någonting utan att ta tillbörlig hänsyn till riskerna. Man kan vara oaktsam i förhållande till följden, d.v.s. ett aktsamt handlande hade lett till att följden inte hade inträffat, vilket kallas gärningsculpa. Man kan även vara culpös i förhållande till sin egen kunskap om följden, d.v.s. ett aktsamt handlande hade lett till att personen hade fått kunskap om hur han hade kunnat undvika följden (personlig culpa). Bedömningen av hur ett aktsamt handlande skulle ha sett ut sker enligt relativt komplicerade mönster som det inte finns utrymme att redogöra för här.

6.3 Åsidosätter skyldighet

De skyldigheter som en veterinär har att beakta i sin yrkesutövning grundas på lagtext, rekommendationer och sunt förnuft. Vad gäller lagtext och rekommendationer hänvisas till kapitel 4 ovan. Det sunda förnuftet ges utrymme i och med de bedömningar som veterinären gör av fallen, och som grundas på veterinärens kunskap och erfarenhet. Som kommer att visas nedan krävs emellertid relativt grava avvikelser från det normala för att det ska föranleda disciplinpåföljd, och avvikelsen kan då vanligen anses vara ett avsteg från principen om ”synnerlig omsorg och noggrannhet”.

6.4 Veterinär yrkesutövning

Enligt LBV 7 § kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer endast meddela föreskrifter om vad veterinärer är skyldiga att göra *i sin yrkesutövning*. I dess 10 § fastslås vidare att disciplinansvar endast är aktuellt då veterinär uppsåtligt eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i sin *veterinära yrkesutövning*. Av detta följer att de skyldigheter som följer av nämnda lagar endast är aktuella då veterinären skriver intyg i yrket. Men medför detta att en veterinär kan skriva intyg *i egenskap av privatperson*, utan att då vara bunden av de skyldigheter som lagar och föreskrifter ger?

Givet är att en veterinär kan skriva intyg om förhållanden som faller utanför det veterinära kunskapsområdet, till exempel huruvida ett egenhändigt renoverat våtrum har våtrumsspärrar eller inte. Frågan blir mer delikat om man tänker sig att en legitimerad veterinär i egenskap av privatperson skriver ett intyg rörande egna kattungar, till exempel deras hälsostatus eller deras stamtavla, och inte skriver under som veterinär utan som uppfödare. Här finns inga tydliga regleringar, utan en bedömning i det enskilda fallet måste göras. Tydligt är dock att en veterinär skulle få mycket svårt att hävda att han/hon inte intygade något i egenskap av veterinär när det intygade rör typiskt veterinära omständigheter, till exempel ett djurs hälsostatus. Som hjälpmedel kan frågan ställas om det har någon betydelse för intygets vederhäftighet om personen var veterinär eller inte – om svaret är ja så får man nog anse att personen har intygat i egenskap av veterinär. Ett svårt gränsfall kan vara exemplet ovan, där en veterinär intygar en kattunges stamtavla. Efter beaktande av omständigheterna i fallet torde man då konstatera huruvida en veterinär besitter mer kunskap i ifrågavarande fall eller inte – har det varit en kontrollerad parning med en hane har en normal uppfödare samma kunskapsläge som en veterinär i motsvarande situation. Har kattan haft kontakt med flera hankatter eller är utekatt så kan veterinären besitta kunskaper – till exempel om spontan ovulation, superfekundation och superfetation - som har betydelse för kunskapen om möjliga fäder och som därmed har betydelse för intyget. Även om han/hon inte skriver under i egenskap av veterinär får man anse att han/hon har utfärdat intyget i egenskap av veterinär.

Som visats ovan styrs veterinärers utfärdande av intyg av ett omfattande regelverk, som på detaljnivå reglerar hur utfärdandet ska gå till. Det finns därtill stora möjligheter för en djurägare, en tillsynsmyndighet eller en arbetsgivare att få veterinärens agerande vid utfärdandet eller själva intygets utformning prövad hos VAN. För att utreda huruvida veterinärer i allmänhet brister i kunskap om regelverket kring utfärdande av intyg så är det därför relevant att undersöka det material rörande veterinärers intyg som finns i VANs arkiv.

7 METOD

Arbetet påbörjades med en noggrann genomgång av samtliga VANs beslut från år 2000 och framåt, där de fall som behandlade intyg sorterades ut. VAN arkiverar ärendena efter beslutsdatum, varför det var mest naturligt att begränsa urvalet efter när besluten togs och inte när ärendena kom in. Ett adekvat antal beslut erhöles då samtliga intygsfall mellan 2000-01-01 och 2007-10-31 hade urskiljts. Ärendena kopierades i sin helhet.

Arbetet med att gå igenom och sortera upp materialet utfördes sida vid sida med datorn. Fallens gemensamma och särande kriterier noterades, och materialet användes sedan till att konstruera statistik över besluten. Parallellt med detta utfördes kompletterande efterforskningar, till exempel kontakt med VAN via telefon och/eller mail samt förfrågningar till försäkringsbolag, Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen (ASVH), Distriktsveterinärerna samt större kliniker. På detta sätt formades den för studien erforderliga faktabasen.

8 RESULTAT OCH DISKUSSION

8.1 Antal beslut över tiden

Det sammantagna antalet beslut i VAN den aktuella tidsperioden visar en svag uppåtgående trend. Detta förhållande bekräftas om man förlänger tidsperspektivet bakåt i tiden – på 90-talets mitt togs ungefär 70 beslut per år. Oberoende av detta kan ingen tydlig trend ses vad gäller antalet beslut om intyg över tiden.

Anledningen till att andelen anmälningar har ökat är svår att uttala sig om. Troligen kan landsbygdsutvecklingen ha sin del med i spelet, med ökande antal smådjur och hästar och minskande andel nöt, får och svin. De som anmäler till VAN är nästan uteslutande ägare av smådjur och hästar. Följaktligen skulle man förvänta sig att även andelen intygsanmälningar ökade, då anmälningar som rör intyg från lantbrukare är sällsynta. Så är emellertid inte fallet, i vilket fall inte över det tidsperspektiv som jag har anlagt här. Eventuellt kan detta bero på att det fortfarande är så få anmälningar i denna kategori att slumpen spelar för stor roll – för att få ett tydligt utslag kan man då behöva granska en längre tidsperiod.

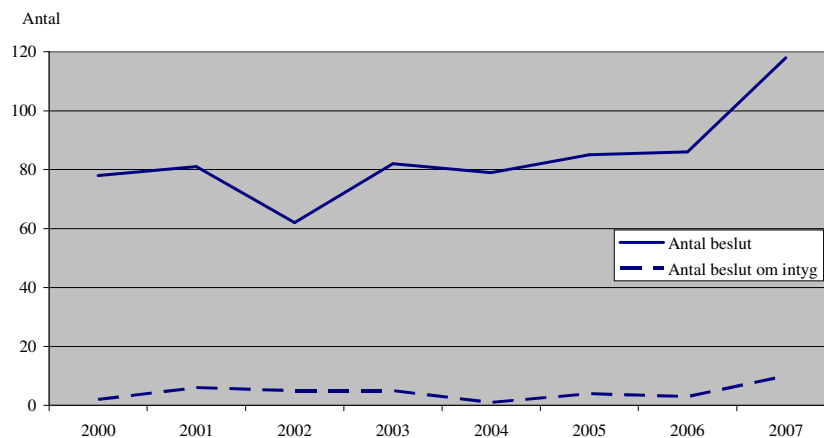

Diagram 1: Beslut i VAN per år

Att antalet beslut har ökat så markant år 2007 beror till stor del på att krafttag togs mot de långa handläggningstiderna. Parallellt med de traditionella beslutande sammanträdena har s.k. internat genomförts där ett stort antal fall behandlas under ett par dagar. På ett internat avhandlas ca 40 fall, vilket med det traditionella sammanträdessystemet tog ett halvår. År 2007 genomfördes sammanlagt två internat och åtta sammanträden. Fall som så att säga har samlats på hög under tidigare år har därför avhandlats på relativt kort tid, och de anmälningar som har

kommit in under året har behandlats snabbare med följd att många har kommit till beslut redan samma år. Avsevärt färre beslut kan därför förväntas under 2008.

8.2 Antal disciplinpåföljder

Av samtliga 664 ärenden som har inkommit till VAN år 2000-2006 har 14 % (91 st) resulterat i disciplinpåföljd. Av dessa är en femtedel (21 %, 19 st) varningar (Dalfelt, 2007). Bland de beslut som VAN har tagit rörande intyg 2000-2007 har 33 % (12 av 36) resulterat i disciplinpåföljd, varav hälften (6 av 12) är varningar. Skillnaden i andel disciplinpåföljder mellan VANs samtliga fall och intygfallen den granskade tidsperioden är statistiskt signifikant (chi-square = 19,1, $p < 0,001$). Detta visar att intygfallen i betydligt större omfattning renderar påföljd.

Vid beräkningen av statistiken om intygfall har urvalet begränsats utifrån när besluten har tagits, som har förklarats i "Metod" (se sektion 7). Statistiken avser med andra ord alla *beslut* som har tagits från och med år 2000 till oktober 2007. Den statistik som avser samtliga ärenden utgår emellertid från när anmälan har kommit in, och avser således alla ärenden som har *kommit in* från och med år 2000 till och med år 2006. När besluten tas behöver inte vara, och är de facto sällan, identiskt med det år anmälan lämnas in, vilket betyder att statistiken ovan inte avser exakt samma material. Samtliga anmälningar kommer dock till någon form av beslut. Detta gör att siffrorna kan jämföras på ett mer generellt plan så länge tolkaren är medveten om att jämförelseunderlagen inte stämmer överens till hundra procent.

8.3 Djurslag

Hästar är det absolut vanligaste djurslaget i denna typ av ärenden, se diagram 2. Hästarna står för 64 % (23 st) av samtliga fall, medan hund står för 19 % (7 st) och katt för 8 % (3 st). Lantbrukets djur, med undantag för ett enda fall rörande svin år 2000, lyser med sin frånvaro.

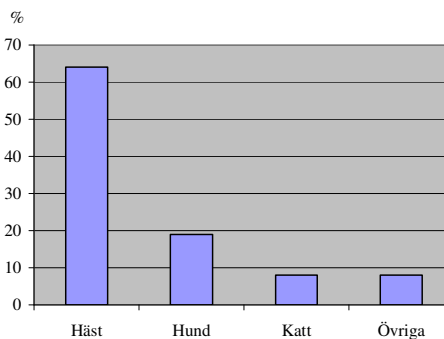

Diagram 2: Fördelning på djurslag

Att hästar är det flitigast förekommande djurslaget i intygsanmälningar beror med största sannolikhet på flera samverkande faktorer. Några av dem torde vara dels det generellt sett höga ekonomiska värdet i det individuella djuret, dels det känslomässiga bandet ägaren många gånger har med sitt djur och dels den stora mängd intyg som faktiskt utfärdas om hästar. Intygen är dessutom i många fall relativt omfattande. Bland husdjuren – katter och hundar – förekommer vanligen inte samtliga dessa faktorer tillsammans. Det skrivs i och för sig många valpbesiktningssintyg i Sverige per år, men mängden information som intygas är betydligt mer begränsad i dessa fall, framförallt på grund av att det rör så unga djur.

Frånvaron av lantbrukets djur i detta material beror i huvudsak två orsaker:

1) det skrivs jämförelsevis få intyg om lantbrukets djur. Jämfört med hästar, hundar och katter så skrivs det marginella mängder hälsointyg för lantbrukets djur. De ”hälsointyg” som skrivs är framförallt till försäkringsbolag, där veterinären intygar anledning till att djur har avlidit. Dessa intyg är sällan kontroversiella, varken för bonden eller för försäkringsbolaget. Det finns emellertid vissa intygstyper som utfärdas oftare om lantbrukets djur än andra. Exportintyg är ett exempel, djurskyddsintyg ett annat. Trots detta behandlar samtliga djurskyddsfall i detta material förhållanden på hästgårdar. Varför det förhåller sig på det sättet är svårt att uttala sig om.

2) Försäljning av värdefulla eller känslomässigt engagerande djur, vilket ofta är fallet när man talar om häst, sker sällan hos bönder. Sker det så föregås det sällan av veterinärbesiktning, undantaget avelsdjur. Observera att detta kan komma att ändras när teknologin för embryotransfer blir mer allmän, och att därmed ungdjur värda mindre förmögenheter kan komma att säljas.

8.4 Typer av intyg

Som visas i diagram 3 är besiktningssintygen den absolut vanligaste typen av intyg i det granskade materialet. 26 av 36 fall (72 %) hör till denna kategori. Näst därefter kommer djurskyddsfallen med 3 fall (8%), och vaccinations- och exportintygen som har 2 fall vardera. I kategorin ”övrigt” (3 fall) har fall som så att säga utgör egna kategorier sorterats in. Dessa rör ett försäkringsintyg, ett sjukintyg och ett intyg om en hästs tandstatus.

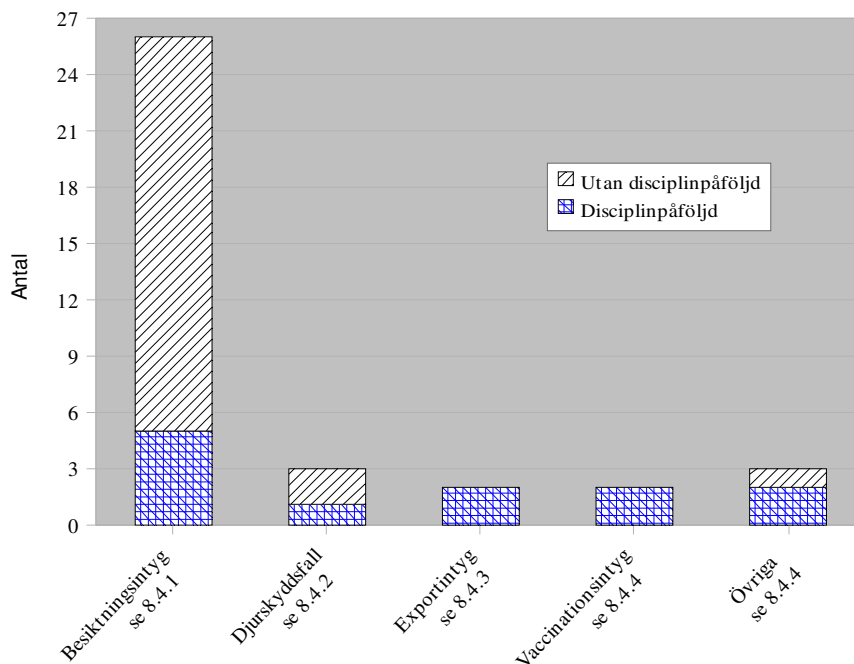

Diagram 3: Antal fall med och utan disciplinpåföljd

8.4.1 Besiktningssintyg

Den absolut vanligaste intygstypen som anmäls till VAN är hälsointygen som upprättas inför försäljning av häst (se diagram 4). I och med införandet av hästpass infördes även regler om att registrering av ägarbyte skulle ske hos ASVH. Enligt denna registrering byter uppskattningsvis 4500 hästar ägare år 2007 (4093 till och med slutet av oktober; källa Martinsson, ASVH, personligt meddelande 2007-11-04).

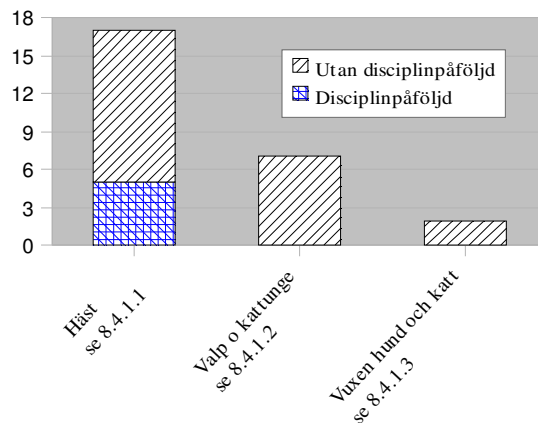

Diagram 4: Besiktningssintyg fördelat på djurslag

Systemet med hästpass är relativt nytt och man kan räkna med att kunskapen om rapportering av ägarbyte fortfarande sprider sig, och därmed att siffran är i underkant. Av dessa hästar besiktigas naturligtvis inte alla av veterinär, men då traditionen att veterinärbesikta innan köp är stark i Sverige så kan man anta att de flesta av dessa faktiskt besiktas. Detta antagande stöds av uppgifter från djursjukhusen i Uppsala och Strömsholm, som vardera besiktat 150-200 hästar per år, samt från Distriktsveterinärerna, som besiktat 3000-3200 hästar per år. 2006 rapporterades 4234 ägarbyten, och samma år besiktade Distriktsveterinärerna 3254 hästar (Henriksson, personligt meddelande 2007-11-14), Strömsholm 162 (Westberg, personligt meddelande 2007-11-07) och Ultuna 150 hästar, vilket ger en summa på 3566. Då jag inte har några uppgifter från andra kliniker eller privata veterinärer så är det ett befogat antagande att huvuddelen av de återstående 668 hästarna även de besiktas. Om vi antar att samtliga hästar besiktigas – och då av annan än distriktsveterinärerna - så innebär det att distriktsveterinärerna genomför 70 % av besiktningarna.

Näst besiktningssintygen inför försäljning av häst kommer valp- och kattungebesiktningssintygen, sammanlagt 19 % av VANs beslut föranledda av intyg den aktuella perioden. Enligt Kennelklubben registreras ca 60 000 hundar i deras register per år, och merparten av dessa besiktas innan leverans (Linderoth, personligt meddelande 2007-11-07). Tyvärr finns inga uppgifter om hur det förhåller sig med kattungebesiktningar, då det är en minoritet av födda kattungar som registreras och ännu färre som besiktigas.

8.4.1.1 Intyg i samband med besiktning av häst inför försäljning

I typfallet (9 av 17) har köparen av hästen en tid efter köpet upptäckt en hälta (7 st) eller någon annan typ av fel som han/hon tycker borde ha upptäckts vid besiktningen. Det förekommer dock även fall där upptäckten av det felaktiga har dröjt mer eller mindre lång tid efter köpet, och även fall där köpet aldrig har kommit till stånd på grund av veterinärens intyg. En mer relevant indelning är att gruppera fallen efter anledningen till att veterinären har anmälts till VAN. När detta görs utkristalliseras fem grupper: två av dessa utgör tillsammans 65 % av fallen, medan tre mindre grupper utgör återstående 35 %. Ett fall (b 21/02) går

inte att placera i någon av dessa grupper. Detta fall är emellertid mindre intressant för detta arbete: frågan var om en häst, som vid ett års ålder befunnits ha normala testiklar (vilket veterinär skrev intyg om) drygt ett år senare kan vara kryptorkid. VAN konstaterar att hästen ej behöver ha varit kryptorkid vid tillfället för undersökningen. De fem grupperna lyder som följer:

8.4.1.1.1 Veterinären har utelämnat uppgifter han/hon har vetat om i intyget

I denna kategori med sammanlagt 5 fall finns 2 fall där det vid röntgenologisk undersökning har hittats avvikelser från det normala, men ansvarig veterinär har inte nämnt dem i intyget. En av veterinärerna (b 12/01) erhöll disciplinpåföljd (erinran) med motiveringen att veterinären har förfarit oansvarigt vid bedömningen av röntgenbilderna. Trots att hon av expertis har informerats om avvikelsen på bilderna så har hon ej vidarebefordrat detta till köparna. I det andra fallet (b 4/03) föranledde anmälan inte några ytterligare åtgärder, d.v.s. veterinären ålades inte påföljd. VAN konstaterar dock att det är ”olyckligt” att han inte har angett de förändringar han har iakttagit, men då ingenting tyder på att han har haft ”tvivelaktiga motiv” för detta så kommer disciplinansvar inte i fråga. I ett annat fall med motsvarande omständigheter (b 71/01) gjordes ingen bedömning av huruvida veterinären har haft ”tvivelaktiga motiv”, utan att veterinären har förfarit felaktigt gjorde, enligt VAN, att han inte kan undgå att bära ansvar. Denne veterinär hade trots misstanke om hälta inte omnämnt det i intyget.

Ytterligare ett fall där veterinären undanhållit information om tillstånd som denne har vetat om har slutat med en varning (b 72/01). I detta fall hade dock veterinären, utan att nämna någonting om det i intyget, behandlat hästen fem månader innan besiktningen, och hästen bar fortfarande synliga märken (rakad i kotledens plan) efter behandlingen. Veterinären hävdade att han hade glömt bort att han har behandlat hästen.

Det verkar även kunna föranleda påföljd att utelämna yttre omständigheter som kan ha betydelse för besiktningen i intyget. I b 35/06 konstateras att det är ”allvarligt” att inte dokumentera stark vind samt att man var tvungen att byta underlag för att få en klar bild av hästens rörelsemönster, men att bristerna var att se som ringa och därför ej föranleder påföljd. I detta fall påpekades att någon form av arbetsprov (longering) borde ha utförts. Samma veterinär har anmälts tidigare (b 41/02, se nedan 8.4.1.1.2.), och även där konstaterades det att han borde ha utfört ett arbetsprov.

8.4.1.1.2 Veterinären har inte upptäckt en sjuklighet/defekt

I 6 fall av 17 har anmälan skett på grund av att veterinären inte har upptäckt ett förhållande av betydelse för köpet. Observeras bör att inget av dessa fall har föranlett disciplinpåföljd.

I 3 fall har det, kort tid efter att hästen har bytt ägare, konstaterats att hästen har lidit av en diagnos som slutgiltigt endast kan ställas på röntgen (i b 85/07 samt 79/05 spatt, i b 22/03 hovbroskförbening). I b 79/05 hade veterinären observerat att hästen hade onormala hasleder redan vid okulär besiktning, och VAN ansåg att han borde ha rekommenderat vidare utredning. Detta var dock att se som ”ringa”

och veterinären fick därför ingen påföljd. I övriga fall hade veterinären inte upptäckt något avvikande.

I b 41/02 har veterinären angett att hästens tänder var utan anmärkning, men när hästen en kort tid senare fick tuggsvårigheter visade det sig att den hade hakar. Veterinären borde ha upptäckt detta, kommenterar VAN, men felet är att anse som ringa. De påpekade också, som tidigare nämnts, att arbetsprov borde ha gjorts. En annan häst visade sig vara krubbitare när köparen fick hem den (b 29/07). Köparen ansåg att veterinären borde ha sett det på hästens tänder, som var onormalt slitna. VAN tyckte inte att problemet var sådant att veterinären måste ha upptäckt det. I det sista fallet, b 36/07, där en häst som senare visade sig vara sned i korset besiktades utan anmärkning, konstaterar VAN bara att det inte framkommer annat än att veterinären har gjort en korrekt besiktning.

8.4.1.1.3 Veterinären har begränsat sin besiktning eller sitt intyg på grund av att uppdragsgivaren har önskat det

I de två fall där veterinären har utformat besiktningen efter uppdragsgivarens önskemål har påföljd utdelats. I b 100/07 underlät veterinären att genomföra bójprov på grund av att säljaren inte önskade det (erinran), och i b 15/01 underlät veterinären att nämna att hästen hade utretts och behandlats för colit, trots att hon själv har remitterat den för utredning (varning). Att utföra en besiktning och efterföljande besiktningsintyg efter beställarens önskemål är ett allvarligt fel, konstaterar VAN, och utgör ett brott mot 3 och 6 §§ i SJVFS 1997:126 där det stadgas att veterinären ska vara opartisk.

Observera att detta är det andra fallet där veterinären själv har behandlat hästen för ett tillstånd och sedan underlåtit att nämna det i intyget. *Båda dessa fall slutade med den allvarligaste formen av påföljd, en varning.*

8.4.1.1.4 Veterinären har lämnat anmärkningar som anmälare anser ej överensstämmer med verkligheten

I ett fall, b 30/07, hävdar säljaren av en tävlingsponny att veterinären har varit hårdhänt och "böjt fram" hältor som inte fanns innan. VAN anser, utan vidare motivering, att det inte finns någon grund att rikta kritik mot veterinärens agerande. I b 29/05 har en veterinär ansett att ett föl har haft en felaktig benställning och därmed använt ett oriktigt fackuttryck för att beskriva denna. VAN konstaterar att det ej är utrett att felaktigheten har varit medveten, och friar därför veterinären. Att här fria veterinären på grund av brist på uppsåt är knappast kontroversiellt, men någon bedömning av veterinärens eventuella oaktsamhet gjordes ej, vilket tas upp nedan under 9.7.1. Med anledning av anmälarens missnöje inte bara med det felaktigt använda uttrycket utan även med veterinärens påstående om veka kotor, påpekar VAN att man "bör vara försiktig i bedömningen av exteriören hos en växande unghäst". Djurägaren hade inkommit med flera veterinärutlåtanden som sade emot den anmälda veterinärens påstående.

8.4.1.1.5 Veterinären har skrivit ett intyg om ett förhållande mot sitt bättre vetande

En veterinär skrev ett intyg till ett försäkringsbolag om att en häst inte kommer att kunna användas trots att hon visste att den bedömningen inte kunde göras förrän

sex månader senare (b 19/01). VAN ansåg i och för sig att intygsskrivningen hade varit ansvarslös, men det var inte utrett att bedömningen har varit så felaktig att den bort leda till disciplinpåföljd. Mer om detta fall nedan 9.7.2.

8.4.1.2 Intyg i samband med besiktning av valp eller kattunge

I flertalet bedömningar av besiktningsintyg gällande valp eller kattunge (5 av 7; b 18/01, 12/03, 11/04, 78/06, 18/07) är fråga uppe om den påtalade defekten/det påtalade sjukdomstillståndet har förelegat vid besiktningen, och om veterinären i så fall borde ha upptäckt det. I samtliga fall konstateras att veterinären sannolikt inte har kunnat, alternativt att det inte har kunnat fastställas att veterinären borde ha kunnat, upptäcka de påtalade avvikelserna, och veterinären har därför frikänts.

En annan återkommande fråga vid valpbesiktningarna är huruvida veterinären borde ha noterat att valparna var små för sin ålder (3 av 4 fall; noteras bör dock att i två av fallen härrör valparna från samma kull). VAN konstaterar i det ena fallet (b 18/07) att veterinären vanligtvis gör en jämförelse mellan valparna i kullen och inte använder sig av en rasstandard, vilket gör att veterinären i förevarande inte hade fog att misstänka att valpen var liten. I de andra fallen, b 4/02 samt 26/03, som rörde två valpar från samma kull, konstaterar VAN att det knappast går att med säkerhet veta normal storlek på en blandrasvalp.

8.4.1.3 Intyg vid besiktning av vuxen hund eller katt

Inte heller vid de fall som har föranletts av besiktning av vuxen hund eller katt har disciplinpåföljd meddelats. I det ena av de två fallen, b 111/07, har en veterinär ansett att en hund inte har lidit av patellaluxation, vilket det senare har konstaterats att den har. VAN konstaterar dock att det är svårt att göra denna bedömning samt att tre olika veterinärer har gjort tre olika bedömningar av hundens patellastatus och att veterinären därför inte kan lastas för att inte ha upptäckt förhållandet. Även i det andra fallet, b 50/05, gjordes en felaktig bedömning av en hunds patellastatus, ett förhållande som VAN ej fäste avseende vid. I fallet var dock även fråga om en förväxt och inväxt klo, som veterinären enligt VAN borde ha noterat. Denna försumlighet ansågs dock ej vara av sådant slag att det bör föranleda erinran.

8.4.2 Intyg på grund av misstänkt djurskyddsfall

Enligt distriktsveterinärernas journalstatistik står nöt för 29 % (112 av 386) av samtliga djurskyddsinspektioner åren 2000-2006, medan häst står för 25 % (97 st), hund för 15 % (58 st), får för 7 % (27 st) och katt för 6 % (24 st). Observera dock att i 46 fall, 12 %, är djurslaget ej angivet. Utöver dessa djurslag har enstaka inspektioner gjorts med anledning av djurslagen get, höns, ren, svin, vildsvin samt vad som journalförs som övriga djur (Henriksson, personligt meddelande, 2007-11-04). Observera dock att vid många djurskyddsfall rörande smådjur är det en klinik som anlitas för den veterinära bedömningen; dessa fall finns följaktligen inte med i denna statistik.

I samtliga anmälda intygsfall som rör intyg som har skrivits på grund av misstänkt djurskyddsfall är djurslaget häst. Bland de veterinärer som har anmälts på grund

av ett intyg som har utfärdats på uppdrag av miljö och hälsa så har en av tre fått disciplinpåföljd. I det fall där påföljd (erinran) utdelades (b 23/06) var identitetskontrollen av de aktuella djuren bristfällig och dessutom ej nedtecknad i intyget, ett uppenbart brott mot Jordbruksverkets föreskrifter rörande intygsskrivning, SJVFS 1997:126, 9-10 §§. Veterinären kunde därför inte undgå disciplinpåföljd. I övriga fall, b 48/03 och 106/07, hade veterinären anmälts av djurägaren på grund av att denne hade en annan åsikt än veterinären om det veterinären intygade. Här står ord mot ord, och efter en granskning av handlingarna i ärendena kan inte VAN i något av fallen konstatera att anmälares version är mer trovärdig. Veterinären kan då inte fällas till ansvar.

8.4.3 Intyg på grund av export

I denna kategori, samt i kategorin vaccinationsintyg (nedan 8.4.4), har veterinärerna i 100 % av fallen har erhållit disciplinpåföljd (se diagram 3). I b 1/00 har veterinären underlåtit att kontrollera djurens identitetsmärkning. Detta är ett allvarligt fel, konstaterade VAN, men vissa förmildrande omständigheter fanns (veterinären har ställts inför en situation som har blivit honom övermäktig och som han inte har kunnat förutse, och han har dessutom "förts bakom ljuset" av exportören) varför disciplinpåföljden stannade vid en erinran. I det andra fallet, b 41/05, hade veterinär, trots att han ej var förordnad, agerat som officiell veterinär och som sådan skrivit sk Animo-meddelanden vid export av sperma. Dessa har han skrivit under och stämplat med både distriktsveterinärstämpel och officiell stämpel. Det visade sig dessutom att han hade skrivit under och stämplat dokumenten in blanco för att sedan kopiera upp dem, något han försvarade med att han inte trodde att de var intyg, och dessutom inte behållit kopior i de tre år som krävs. Detta resulterade i en varning.

8.4.4 Vaccinationsintyg

I ett av de två fall som handlar om vaccinationsintyg, b 52/00, har veterinären efter påtryckningar från en djurägare lämnat ut vaccin och skrivit under vaccinationsintyget utan att ha sett hästen. Hästen visade sig senare vara i mycket dåligt skick. I det andra fallet, b 40/02, har veterinären i och för sig utfört vaccinationen men lämnat åt djurägaren att fylla i uppgifter om djurens (valparnas) identitet i intygen efter att hon har skrivit under. Att djurägaren hade arbetat åt veterinären och tidigare brukat skriva i vaccinationsintyg samt att veterinären var i tidsnöd kan inte ursäktas, enligt VAN, utan att på detta sätt utfärda ofullständiga vaccinationsintyg är "utomordentligt allvarligt". Veterinärerna i dessa fall fick båda en varning.

8.4.5 Övriga intyg

Det finns skäl att behandla även gruppen "Övrigt" i samband med exportintygen och vaccinationsintygen. I denna något heterogena grupp har 66% (2 av 3) av veterinärerna erhållit påföljd. Det kan konstateras att fallet som ej erhöll åtgärd (b 109/07) var det fall där ord stod mot ord om de faktiska omständigheterna kring undersökning och intyg. Detta fall kan lämnas därhän. Övriga två fall rör ett intyg inför försäkring (b 36/02) samt ett sjukintyg (b 83/07) och förfarandet kring detta. I försäkringsfallet hade en veterinär under en tidsperiod av flera år skrivit ett

flertal intyg om avlidna djur, intyg som var ofullständiga och utelämnade ett antal betydelsefulla uppgifter. Intygen ”mera vittnar om en veterinär som har varit angelägen om att vara djurägaren till lags än om en yrkesman som sätter noggrannheten och objektiviteten i främsta rummet”, enligt VAN. Fallet med sjukintyget rörde en hästägare som efter besök av Miljöskyddskontoret förelades att utreda en hälsa. Den anmälda veterinären togs ut ett flertal gånger och skrev då sjukintyg på hästen vari han skrev att transport för vidare utredning på klinik var utesluten på grund av djurskyddsskäl, och att hästens framsteg skulle observeras på gården under en rimlig tidsperiod. Såväl Jordbruksverket som VAN ansåg att veterinärens agerande förlängt hästens lidande genom att motverka vidare diagnostisering. Veterinären hade dessutom underlåtit att svara på nämndens föreläggande att inkomma med yttrande trots ett flertal påminnelser, något nämnden ser ”än allvarigare” på. Förfarandet ledde till en varning.

8.5 Omständigheter hänförliga till anmälaren

Som nämnts ovan finns det tre parter som kan anmäla en veterinär till VAN: tillsynsmyndighet, arbetsgivare och annan som har berörts av beslutet. I denna studie är det fem stycken anmälningar som är gjorda av tillsynsmyndighet, en av arbetsgivaren och övriga 30 av ”annan”. Detta är ett jämförelsevis stort antal anmälningar som har gjorts av tillsynsmyndighet. När man granskar samtliga VANs beslut mellan 2004-2006 så är 4 % anmälda av tillsynsmyndighet – mot 14 % i intygsfallen 2000-2007. Anmärkningsvärt är att samtliga sex fall som har anmälts av annan än ”annan” hör hemma i kategorierna exportintyg, vaccinationsintyg och ”övrigt” – och samtliga har erhållit påföljd. I exportkategorin har en anmälning gjorts av veterinärens arbetsgivare (Jordbruksverket), den andra har gjorts av tillsynsmyndigheten (Länsstyrelsen). I vaccinationsintygs-kategorin har båda anmälningarna gjorts av tillsynsmyndigheten. Även i fallet med försäkringsintyget samt med sjukintyget har tillsynsmyndigheten varit den som anmält. Om vi gör en jämförelse bland samtliga i detta arbete granskade fall mellan hur många procent av anmälningarna som har lett till disciplinpåföljd för respektive grupp av anmälare ser det ut så här:

Anmälare	Tillsynsmynd.	Arbetsgivare	Annan
Antal fall	5	1	30
Påföljder	5	1	7
Procent påf.	100%	100%	23%

Tabell 1: Andel påföljder i fall fördelade efter anmälaren

En möjlig anledning till de differenser jag ser mellan hur stor del av veterinärerna som får påföljd generellt respektive i ”intygsfall” är just den relativt stora mängd fall i denna grupp som anmäls av tillsynsmyndighet. I samtliga dessa fall har dömts till disciplinpåföljd, vilket höjer den totala procentsiffran avsevärt. Att anmälan som gjorts av tillsynsmyndighet eller arbetsgivare i 100 % av fallen har resulterat i disciplinpåföljd har en naturlig förklaring. Dessa grupper av anmälare anmäler inte på en subjektivt upplevd orättvisa, utan anmälan grundas vanligen på ett konstaterat avsteg från regler i lag, författning eller rekommendationer. Anmälan går med andra ord sällan ut på att utreda huruvida ett fel har begåtts, utan den går ut på att korrigera den felande veterinären.

Om man bortser från de fall som anmälts av arbetsgivare och tillsynsmyndighet så innebär 21 %, i stället för 33 %, av besluten disciplinpåföljd. Förhållandet mellan erinran och varning förändras också – från att 50 % har varit varningar är nu 33 % varningar (mot 21 % hos samtliga fall). Trots denna korrigerings – som dessutom är en överkorrigerings eftersom samma grupp av fall inte har räknats bort i jämförelsegruppen - får man fortfarande en högre andel påföljder och en högre andel varningar bland påföljderna bland intygsfallen jämfört med samtliga fall.

8.6 Omständigheter hänförliga till veterinären

8.6.1 Arbetsgivare

Den absolut största delen av de anmälda veterinärerna utövar yrket i privat regi (58 %), se diagram 5 nedan. Det är också de privata veterinärerna som står för två tredjedelar av alla disciplinpåföljder (8 av sammanlagt 12 st) och samtliga varningar (6 st). Näst bland anmälningarna följer de som är anställda av Jordbruksverket, d.v.s. distriktsveterinärerna, samt de som är anställda på en klinik (19 % vardera). Dessa grupper har erhållit två påföljder var (16 %), samtliga av den mildare graden, d.v.s. erinran. I ett fall (3 %) gör omständigheterna att jag ej kan placera veterinären in någon av grupperna – veterinären var anställd på klinik men skrev intyget som privatperson.

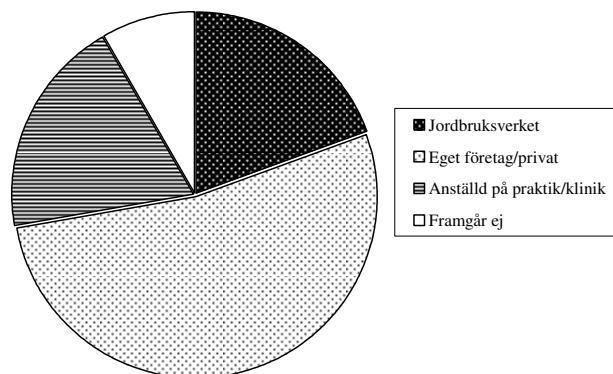

Diagram 5: Veterinärens arbetsgivare

8.6.1.1 Förekommer överrepresentation av påföljder för viss yrkeskategori?

I ungefärliga tal gör distriktsveterinärerna i Sverige kring 70 % av alla hästbesiktningar (se närmare under 8.4.1). Rent statistiskt borde därför distriktsveterinärerna stå för 70 % av de anmälda veterinärerna och av de disciplinpåföljder som kommer av att intyg utfärdats efter besiktning av häst, d.v.s. procentsatserna i de lodräta raderna i tabell 2 (nedan) borde vara ungefärligt jämna. I stället är distriktsveterinärerna kraftigt underrepresenterade i mängden anmälningar - bland de 17 hästbesiktningsfall som finns representerade i detta arbete är endast en, d.v.s. 6 %, utförd av en distriktsveterinär! 4 besiktningar (24 %) är gjorda på klinik, och resterande 12 är utförda av privatpraktiserande veterinär (71 %). Det mest intressanta är emellertid inte hur många som anmäls utan hur många som får påföljd. Sammanlagt utdelades 5 stycken

disciplinpåföljder bland dessa 17 fall, 3 erinran och 2 varningar. En påföljd (20 %) hamnade hos distriktsveterinärerna, 3 (60 %) hos de privatpraktiserande veterinärerna (varav 2 varningar) och en (20 %) hos klinikveterinärerna. Alltjämt är det alltså de privatpraktiserande veterinärerna som står för huvuddelen av påföljderna, trots att de utför en betydligt mindre del av besiktningarna. En av anledningarna till detta kan vara att det, då det är en privatpraktiserande veterinär som besiktar, är hästens "ordinarie" veterinär som får stå för besiktningen. En köpare kan då misstänka att veterinären är partisk, varför en anmälan troligare skulle komma till stånd. Distriktsveterinärer är mycket sällan - i hästbranschen - så starkt knuten till en specifik kund, och väljs ofta som besiktningsman just därför. Misstanke om partiskhet är därför mer sällsynt. Detta är emellertid bara teorier. Bland de fall som har granskats i detta arbete har uttrycklig misstanke om partiskhet framkommit i fyra anmälningar, och samtliga dessa är riktade mot privatpraktiserande veterinärer. Underlaget är emellertid för litet för att några säkra slutsatser ska kunna dras i denna fråga.

	DV	Privat	Klinik
% av besiktningar	70	okänt	okänt
% av anmälningar	6	71	24
% av påföljder	20	60	20

Tabell 2: Procentuell fördelning av utförda hästbesiktningar samt anmälningar och påföljder till följd av dessa mellan distriktsveterinärerna (DV), privatpraktiserande veterinärer samt veterinärer anställda på klinik.

Bland valp- och kattungebesiktningarna är förhållandet det omvända. I 4 av de 7 fallen har besiktningarna utförts av distriktsveterinärer, i övriga av privatpraktiserande. Observeras bör att en av distriktsveterinärerna har anmälts två gånger av olika valpköpare för samma besiktning. Inte någon av veterinärerna har erhållit påföljd.

Besiktningarna av vuxna hundar har i ett fall genomförts av en privatpraktiserande veterinär, i det andra fallet av en veterinär anställd på klinik.

Bland de tre fall där intyget har kommit till stånd på grund av misstänkt djurskyddsfall har två utfärdats av distriktsveterinärer. I det tredje fallet, tillika det enda i denna kategori som resulterade i påföljd, var veterinären anställd på ett djursjukhus.

Vaccinationsintygen utfärdades i båda fallen av privatpraktiserande veterinärer. Som tidigare nämnts erhöll båda en varning.

Exportintyg, även benämnda officiella intyg, får per definition inte utfärdats av annan än officiella veterinärer. Endast distriktsveterinärer kan förordnas som officiella veterinärer. Därför är det anmärkningsvärt att endast det ena av de två exportfallen behandlar förfarandet av en distriktsveterinär. Den privatpraktiserande veterinären erhöll givetvis en disciplinpåföljd (varning).

8.6.2 Kön

59 % av de anmälda veterinärerna är män. Bland samtliga yrkesverksamma veterinärer år 1999 var förhållandet 55 % (1116 st) kvinnor och 45% (902 st) män. 2007 är 63 % (1757 st) kvinnor och 37 % (1024 st) män. Tendensen har sedan 1960-talet varit stadigt stigande på grund av att andelen kvinnliga veterinärer har ökat.

Män får även fler disciplinpåföljder än kvinnor, även om skillnaden inte är så stor. 58 % av disciplinpåföljderna de aktuella åren har tilldelats män, 42 % har tilldelats kvinnor. Om man räknar procentuellt utifrån mängden fall så leder emellertid nästan exakt lika stor andel av fallen till påföljd för män (30 %) som för kvinnor (31 %).

Vi kan utifrån dessa uppgifter antaga att män är överrepresenterade såväl bland anmälda veterinärer som bland andel disciplinpåföljder. Mängden material begränsar emellertid möjligheten att göra statistiska beräkningar på detta, så det är oklart om antagandena har något fog för sig rent statistiskt. Jag avstår därför från att spekulera i orsaken till detta, men konstaterar att det skulle vara intressant att granska samtliga anmälningar till VAN för att se om detta förhållande gäller generellt, och, om så är fallet, söka efter orsaker till detta.

8.6.3 Tid sedan veterinärexamen

Den genomsnittlige anmälda veterinären bland fallen i detta arbete erhöll sin veterinärlegitimation 20 år innan han eller hon blev anmäld. Spannet är emellertid stort, och spänner från två till 36 år. Tendensen är att fler veterinärer anmäls med stigande ålder fram till 30 år i yrket, därefter sjunker antalet anmälningar drastiskt (sannolikt samtidigt som antalet yrkesverksamma veterinärer).

8.7 Intygets innehåll

Att djurägaren inte är överens med veterinären om det veterinären beskriver i intyget och därför anmäler veterinären till VAN förekommer. Framförallt ses dessa fall bland djurskyddsfallen. För djurägaren kan det vara känsligt att ta del av ett intyg som talar emot aktuell djurhållning, och djurägaren kan komma att försvara sig med näbbar och klor. Ofta hävdar anmälaren att veterinären har skrivit andra saker i intyget än vad han/hon har uppgett muntligt vid besöket. Att som veterinär vara tydlig med sin ståndpunkt även inför djurägaren torde vara att föredra, så att intyget inte kommer som en överraskning. Det har dock inte utdelats disciplinpåföljd i något av dessa fall. Ofta är det ord som står mot ord, och om inte veterinärens uppgifter är uppenbart sanningslösa så kan det vara svårt att finna anmälares version bevisad.

Det verkar vara relativt vanligt att veterinärer av någon anledning utelämnar vissa uppgifter/observationer i intygen. Bland de fall som har föranletts av besiktningsintyg för häst har 3 av 5 anmälda veterinärer erhållit disciplinpåföljd, varav två har fått varningar. Detta tyder på att det inte är något man ser lätt på hos VAN. De två fall som inte erhöll påföljd undgick dessutom detta enbart på grund av det var ett ringa fel – förfarandet var således klandervärt, även om ej till den grad att

disciplinpåföljd borde utdelas. Även i det enda försäkringsfallet har uppgifter undanhållits i intyget, och disciplinpåföljd utdelades följaktligen.

En veterinär bör med andra ord, för att vara på den säkra sidan, vara noggrann med att ange samtliga iakttagna avvikelser från det normala – vilket måhända går att utläsa redan ur kravet på synnerlig omsorg och noggrannhet i FAV 4 §. Även om det kan tyckas vara veterinärens uppgift att bedöma huruvida avvikelsen har betydelse så bör denna bedömning göras i det öppna, så att en eventuell köpare kan göra en egen bedömning av fyndets betydelse. Det faktum att intyget kan komma att riktas till en tredje part i ett senare skede – vilken inte har fått del av eventuella muntliga uppgifter eller överväganden – måste beaktas. Se även VANs bedömning i b 4/03.

Omständigheter som inte ter sig helt självklara att nämna i intyg är sådana som inte direkt hänför sig till djuret. Är dessa av betydelse för det intygade – till exempel hård blåst för bedömningen av en hästs temperament eller dåligt underlag vid genomförandet av arbetsprov – så ska emellertid även detta noteras i intyget. Med denna bakgrund ter det sig ganska självklart att man inte kan utforma ett intyg efter beställarens önskemål, vilket VANs praxis visar med all önskvärd tydlighet.

Motsatsen till att utelämna faktorer man har observerat är att intyga saker man inte har observerat/kontrollerat. I ett av studiens exportintyg samt i båda vaccinationsintygsfallen har veterinären uppgivit att han/hon gjort någonting (vaccinerat) eller kontrollerat någonting (identitet) som han/hon i själva verket inte har gjort/kontrollerat. Att detta förfarande strider mot hur man bör agera som legitimerad veterinär torde te sig ganska självklart, även om veterinären inte känner till att det finns en sådan bestämmelse. Det är ofrånkomligt att ge veterinärerna i förevarande fall disciplinpåföljd.

Att intyga egenskaper av särdeles föränderlig natur, till exempel unga djurs anatomi, ingår ibland i en veterinärs arbetsuppgifter. Veterinären bör dock vara försiktig med att uttrycka sig dömande om dessa faktorer – eftersom de, som konstaterats, är föränderliga. Allmänstatus hos unga djur kan snabbt förändras. Ett intyg avseende detta blir därför snabbt inaktuellt, och den ögonblicksbild som intyget åsyftar kan ha förändrats redan efter några dagar, till och med timmar, beroende på djurslag. Det är därför, för VAN, ytterst svårt att fastställa att en egenskap har förelegat och dessutom borde ha upptäckts vid en besiktning.

8.8 Överträdelser av bestämmelser

I 3 av de 5 fall som anmäls av tillsynsmyndighet har den utfärdande veterinären undertecknat ofullständiga intyg och därigenom brutit mot SJVFS 6 §. I ett av de två kvarvarande fallen har veterinären intygat något som hon inte har utfört, vilket torde vara att se som ett brott mot FAV 4 § 3 p., d.v.s. att veterinären inte har iakttagit synnerlig noggrannhet och omsorg vid utfärdandet av intyget. I det sista fallet i denna grupp är det något svårt att se att en överträdelse av de bestämmelser som rör utfärdande av intyg har överträtts. Mer om detta fall nedan 9.7.3.

Övriga disciplinpåföljder är fördelade mellan intyg på uppdrag av miljö och hälsa (1 st) samt besiktningsintyg inför försäljning av häst (5 st). I gruppen ”miljö och hälsa” kan det konstateras att den enda påföljden har utdelats på grund av ett tydligt brott mot Jordbruksverkets föreskrifter (bristande identitetskontroll, SJVFS 9-10 §§). I gruppen hästbesiktningar har två disciplinpåföljder utdelats på grund av relativt tydliga brott mot SJVFS 3 § (besiktningen har utformats efter säljarens önskemål, veterinären har m.a.o. inte varit opartisk), se 8.4.1.1.3. Övriga påföljder kommer av att veterinären har underlåtit att informera om vissa observationer eller förhållanden som han/hon har vetat om. Detta torde vara att se som ett brott mot generalklausulen i FAV 4 § 3 p., synnerlig omsorg och noggrannhet, alternativt SJVs föreskrifter om intyg 6 §, förbud mot att underteckna ofullständiga intyg.

Vissa av de regler som har överträtts är av den karaktären att man kan förvänta sig att gemene man torde lyda dem trots att han/hon inte känner till dess existens – det regeln förmedlar är att hänföra till *common sense*. Ett uppenbart exempel på detta är att veterinär inte får skriva under ett intyg på ett språk som veterinären inte har tillfredsställande kunskaper i, SJVFS 8 § samt SVF:s regler 10 §. I det material som har granskats i detta arbete har överträdelse av dessa två regler ej skett, men det finns flera bestämmelser att hänföra till samma kategori vilka faktiskt har överträtts. Hit räknas bland annat SJVFS 9-10 §§, det vill säga att man vid utfärdande av intyg ska kontrollera och nedteckna djurets identitet (överträds i b 1/00, 23/06), SJVFS 4 §, att man ej får intyga förhållanden man inte har kännedom om (se b 52/00) 6 §, samt SJVFS 6 §, att man ej får skriva under ofullständiga intyg (b 36/02, 40/02, 41/05).

Andra regler är av den karaktären att man inte kan förväntas beakta dem om man inte har kännedom om det aktuella stadgandet. Exempel på dessa är att underskriften inte får vara i svart bläck, SJVFS 14 § samt SVF:s regler 11 § a, eller att intyg i vissa fall ska hänvisa till eller åtföljas av relevant lagtext, SJVFS 12 § samt SVF:s regler 6 §. Till dessa räknar jag emellertid även vissa av de brott som gjorts mot FAV 4 § 3 p., iakttagande av synnerlig omsorg och noggrannhet. Bedömningen får i dessa fall göras i det enskilda fallet. I de i detta arbete aktuella fallen har sex stycken fall resulterat i disciplinpåföljd på grund av att en bestämmelse av denna karaktär har överträtts. Som exempel kan nämnas när en veterinär har utelämnat vissa omständigheter ur intyget på grund av att han/hon har ansett att de ej har haft någon betydelse (b 12/01, 71/01, 72/01). Även vissa fall av brott mot SJVFS 3 och 6 §§, det vill säga kravet på opartiskhet, kan räknas till denna grupp. Detta beror på att veterinären i de aktuella fallen (b 15/01 samt b 100/07) felaktigt har trott att i och med att intyget utförs på uppdrag av en person så är det också fritt för den personen att begränsa intygets omfattning. Även b 83/07 vill jag hänvisa till denna grupp. Detta är faktiskt det enda fall där VAN har bedömt att veterinären har gjort fel bedömning i intyget och därför ådömt en påföljd, därtill den allvarligare.

8.9 Kommentarer till specifika fall av särskilt intresse

8.9.1 B 29/05: Det sadelbenta fölet

I fallet med veterinären som uttryckte att ett föl var sadelbent när hon egentligen menade att fölet hade veka kotor gjordes som tidigare nämnts (ovan 8.4.1.1.4.) ingen oaktsamhetsbedömning. Fallet är emellertid ett typexempel på vad som kallas personlig culpa (se ovan 6.2), vilket innebär att veterinären kan klandras för att (på grund av oaktsamhet) ha varit okunnig. I bedömningen av eventuell personlig culpa tar man hänsyn till vad personen skulle ha gjort för att komma till relevant tro eller misstanke, i detta fall misstanken att hon gav felaktiga besked. Hänsyn tas även till den personliga förmågan, och en person med särskilda sakkunskaper kan bedömas strängare. I fallet med det sadelbenta fölet skulle veterinären ha kunnat komma till misstanke redan då djurägaren argumenterade emot, och kanske ännu mer då hon inte talade sitt modersmål och var osäker på de termer hon använde, vilket framkommer i utredningen. Hon borde då ha läst på för att vara säker på sin sak. Därefter ska man bedöma klandervärdeheten i att hon inte gjorde på detta sätt. I detta fall anser jag att hon absolut borde ha gjort efterforskningar för att kunna vara säker på de uppgifter hon lämnar. Jag anser med andra ord att veterinären var personligt culpös, men denna handling kan mycket väl vara att anse som ringa, vilket gör att påföljd inte ska utdelas i enlighet med LBV 10 §.

8.9.2 B 12/01: Veterinären har intygat omständighet mot sitt bättre vetande

Det kan tyckas anmärkningsvärt att veterinären i b 12/01 undgick disciplinpåföljd, då man knappast kan anse att veterinären har iakttagit ”synnerlig noggrannhet och omsorg” då hon medvetet har utfärdat ett intyg om en omständighet hon inte har kunnat bedöma. Detta innebär ett tydligt brott mot 4 och 5 §§ i SJVFS 1997:126. VAN påpekar i sin bedömning att den aktuella veterinären i beslut samma dag (b 12/01) har tilldelats disciplinpåföljd, vilket ger intrycket att man anser denna påföljd vara tillräcklig för båda fallen.

8.9.3 B 83/07: Sjukintyget

Ansvarsnämndens bedömning i b 83/07 lyder: ”Nämnden delar den bedömning som framförts av såväl Länsstyrelsen som Jordbruksverket att NN genom sitt agerande förlängt hästens lidande genom att motarbeta diagnosticering. Än allvarligare ser nämnden på det förhållande att NN underlåtit att svara på nämndens förelägganden att inkomma med yttrande. Genom sitt agerande har NN enligt Ansvarsnämndens mening gjort sig skyldig till försummelse för vilken han inte kan undgå ansvar i form av en varning.”. Detta fall är på flera sätt ett unikum. Detta är det enda av de granskade fallen där VAN utdelar en disciplinpåföljd på grund av den kliniska bedömning av djurets diagnos/status som framkommer i intyget – en fråga som VAN i flertalet andra fall inte kunnat/velat ta ställning till (se t.ex. b 29/05, b 111/07, b 36/07). Av Ansvarsnämndens formulering ovan kan slutsatsen dras att veterinärens ovilja att yttra sig i fallet har bidragit till den stränga påföljd som veterinären sedermera fick. VAN har i ett flertal fall på liknande sätt visat att den inte accepterar ett sådant agerande. Jag anser dock att det kan ifrågasättas huruvida detta borde uttryckas i en strängare påföljd, eller om

ett separat påtryckningsmedel skulle vara ett bättre alternativ. Den påföljd som utdelas är en påföljd för den omständighet som anmälaren har uppmärksammat VAN på, och att låta ett förhållande som inte har med denna omständighet att göra påverka påföljden kan inte vara förenligt med grundläggande rättsliga principer. Man kan emellertid se saken så, att underlåtelse att svara på utskicken innebär ett åsidosättande av skyldigheter i den veterinära yrkesutövningen som VAN:s behörighet omfattar. VAN behandlar med detta synsätt två fall vid ett handläggningstillfälle, vilket i sig inte är en omöjlighet. VAN är dock inte behörig att ta upp fall ex officio, jmf LBV 23 §, varför en anmälan skulle behöva göras, förslagsvis av tillsynsmyndigheten. Än lämpligare än ett separat anmälningsförfarande är emellertid ett separat påtryckningsmedel, till exempel ett åläggande vid vite att yttra sig. Jämförelse kan göras med underlåtelse att inställa sig vid domstol.

8.9.4 B 4/03 och 71/01: Tvivelaktiga motiv

Att ett fall skulle vara ringa på grund av att veterinären inte har ”tvivelaktiga motiv”, som VAN skriver i b 4/03, är intressant. I fallet har en veterinär underlåtit att meddela röntgenfynd då de, enligt honom, inte hade någon betydelse för hästens funktion. Vad man kan antaga att VAN menar är att ett dylikt fel är att anse som ringa om veterinären inte har avsett att felet ska få någon konsekvens, d.v.s. veterinären har trott att fyndet inte har någon betydelse. Anledningen till att VAN inte gjorde någon bedömning av eventuella ”tvivelaktiga motiv” i ett fall som till sina omständigheter var mycket likt det nyss nämnda, b 71/01, är inte självklar. Möjligen kan VAN ha menat att en hälta alltid har betydelse när det gäller en häst som ska brukas till ridning, körning eller annan fysisk aktivitet och att felet därför inte kan vara utan betydelse, och detta ska veterinären veta. Man skulle kunna dra slutsatsen att det är ett ”ringa” fel att utelämna faktorer som man tror inte har någon betydelse, så länge det inte är en sådan faktor som en veterinär *ska veta* har betydelse.

9 SLUTSATS

9.1 Visar materialet på en bristande kunskap hos Sveriges veterinärer?

Vi har ovan konstaterat att disciplinpåföljderna i huvudsak har utdelats på grund av åtgärder som har utgjort tydliga brott mot de regler om intygsskrivning som finns. Man kan fundera över anledningen till att veterinärerna bryter mot dessa föreskrifter. För att okunskap om reglerna skulle vara den faktor som gör att så många fler påföljder utdelas bland intygsfallen gäller att reglerna i sig innehåller information som inte är att hänföra till *common sense*. Om reglerna bara innehåller uppgifter som sammanfaller med common sense skulle veterinärerna undvika att bryta mot reglerna utan att de facto veta om dem, och de regelbrott som skulle ske skulle vara medvetna och alltså inte gå att hänföra till okunskap. Brott mot denna typ av regleringar får ses som slarv alternativt ett medvetet åsidosättande. Brott mot regler som *inte* är att hänföra till denna grupp får ses som ett oaktsamt handlande där ett aktsamt handlande hade inneburit att personen hade vetat om och rättat sig efter regeln (personlig culpa). När man granskar de fall som är aktuella i detta arbete finner man att hälften är att hänföra till den första gruppen: ett medvetet brott mot regler som veterinären i det enskilda fallet har eller inte har vetat varit skriftliga, men i vilket fall har vetat att de existerar (som oskriven regel). Den andra hälften är att hänföra till gruppen som inte vet, men borde ha vetat, att de har brutit mot en regel (se ovan 8.7). Av den förstnämnda gruppen kan man givetvis inte dra någon slutsats om huruvida kunskapen om regleringarna är bristfällig eller ej. Vad man kan konstatera är att om veterinärer i större utsträckning lyssnade på sitt sunda förnuft skulle många av dessa anmälningar aldrig komma till stånd!

Med den sistnämnda gruppen förhåller det sig lite annorlunda. Här kan vi konstatera att kunskapen om reglerna är bristfällig eller i alla fall inte tillräcklig. Till denna kategori hör emellertid bara sex fall, och om man tar i beaktande de mängder av intyg som skrivs i Sverige varje år så är det en försvinnande liten del. *Kan man, med dessa sex fall som grund, dra slutsatsen att kunskapen om utfärdande av intyg brister bland svenska veterinärer?* Jag anser att det vore att döma den svenska veterinärkåren för hårt. Givetvis kan kunskaperna i enskilda fall vara bristande, men att anse att veterinärkåren i sin helhet brister i denna kunskap saknar grund i detta material. Men hur kommer det sig då att veterinärer faktiskt får disciplinpåföljd i större utsträckning i dessa fall? En möjlig förklaring kan vara att det, när det finns detaljerade regler om hur veterinären bör förfara, är enklare att bedöma när en överträdelse har gjorts. I de flesta andra frågor har VAN att bedöma huruvida veterinären har agerat i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, vilket ger ett stort utrymme för skönsmässiga bedömningar – både för veterinären i sin yrkesutövning och för VAN i sin bedömning av fallet. I tveksamma fall måste man då hellre fria än fälla. En annan anledning skulle kunna vara de höga krav som faktiskt ställs på veterinärer vid utfärdande av intyg – att ”synnerlig omsorg och noggrannhet” ska iaktas är inte ett mål eller en vision, utan det är ett faktiskt krav på den praktiserande veterinären.

9.2 Lärdomar av de misstag som gjorts

Berätta för uppdragsgivaren vad du skriver i intyget, även om det är en obekväm sanning som framträder. Det är aldrig bra att uppgifterna kommer som en överraskning när intyget lämnas fram! Att uppdragsgivaren får chansen att bemöta uppgifterna på en gång kan vara avgörande för att en anmälan aldrig kommer till stånd.

Nedteckna samtliga avvikelser från det normala i intyget, även om du tror att de inte har någon betydelse. Det är inte upp till dig att göra den bedömningen!

Lämna inte muntliga uppgifter som komplettering till det som nedtecknats i intyget. Tänk på en tredje part som kan komma att ta del av intyget i ett senare skede, när du inte är närvarande!

Intyget är en beskrivning av vad veterinären har sett vid tidpunkten för besiktningen, och för att ge en rättvisande bild av undersökningsobjektet för en eventuell framtida läsare som inte var närvarande vid besiktningen bör även yttre omständigheter antecknas. Exempel: hård blåst vid bedömningen av en hästs temperament.

Intyga inte mer än vad du personligen har sett/gjort/utfört.

Är du osäker på vad du kan ta med i intyget utan att bryta mot sekretessen? Uppdraget att skriva intyg gör att sekretessen bryts. Informera uppdragsgivaren om detta! Känner du dig osäker på huruvida du kan skriva ett intyg och däri ta med samtliga uppgifter du har kännedom om utan att bryta mot sekretessbestämmelser, så bör du avböja/avsäga dig uppdraget.

Vid intygande av föränderliga egenskaper, till exempel exteriören hos ungdjur, försäkra dig om att även uppdragsgivaren är medveten om att det intygade förhållandet inte är något statiskt. Gör en tjänsteanteckning om att djurägaren informerats.

10 TACK

Erik Dalfelt på Veterinära Ansvarsnämnden för ovärderlig hjälp! Du är en klippa!

Tålmodiga handläggare på Jordbruksverket, Länsrätten i Jönköping, Djursjukhusen i Strömsholm och Ultuna, Agria Djurförsäkring, ASVH, Kennelklubben för att de har bistått mig med uppgifter, trots att det kanske fanns roligare saker att göra just då... Ingen nämnd, ingen glömd!

Helena Striwing för konstruktiv kritik och snabb undsättning vid brådskande behov av feedback.

Linda Keeling för ledsagandet genom den naturvetenskapliga modellen!

KÄLLFÖRTECKNING

Proposition 1947:68

Proposition 1993/94:139

SOU 2005:98 Behörighet och ansvar inom djurens hälso- och sjukvård

Länsrätten i Jönköping, dom 2007-01-25, mål nummer 2612-06

Dalfelt, Erik, sekreterare Veterinära Ansvarsnämnden, Jönköping. Manuskript 2005 med kompletteringar 2007.

Henriksson, Gunilla, Enheten för veterinära frågor, SJV, Jönköping. Personliga mail november 2007.

Johnsson, Lars-Åke, ordförande HSAN, Stockholm. Telefonsamtal januari 2008.

Linderöth Jenny, informationsavdelningen SKK, Stockholm. Personligt mail november 2007.

Martinsson, Karin, ASVH, Lund. Telefonsamtal november 2007.

Seidefors, Cina, informationsansvarig Agria djurförsäkring, Stockholm. Telefonsamtal samt mail januari 2008.

Westberg, Marie, Hästdjursjukhuset Strömsholm. Personligt mail november 2007.

Bilaga 1: Sammanställning av Statens Jordbruksverks samt Svenska Veterinärförbundets regler om intyg

Ämne	SJVFS	SVF	Innehåll
Allmänt	1 §		Definitioner intygsutgivare samt officiell veterinär
	2 §		För officiella intyg gäller utöver 3-15 §§ även 16-18 §§
Intygs- givaren	3 §	2 §	Krav på opartiskhet, får ej ha ekonomiskt intresse. SVF: veterinären ska sätta sig in i gällande jävsregler och följa dessa. Hänvisning till Förvaltningslagens jävsregler
	4 §	1 §	Veterinären måste ha tillräcklig kännedom om och vara medveten om vad som intygas
	5 §	1 §	Man kan enbart intyga vad man har personlig kännedom om eller själv har kontrollerat.
	6 §		Förbud mot att underteckna ej ifyllt (in blanco) eller ofullständigt ifyllt intyg.
	7 §	(1 §)	Om intyg grundas på annat intyg ska detta vara tillgängligt vid undertecknandet.
	8 §	10 §	Intygsgivaren ska ha tillfredsställande kunskaper i intygets språk alt. ha en översättning till hands.
	9 §	4 §	Anledningen till att intyget upprättas samt på vems uppdrag det sker ska framgå.
Intygen	10 §	8 §	Arten och omfattningen av gjorda utredningar och undersökningar samt tidpunkt och plats för dessa ska framgå. Ev. underliggande dokument eller intyg skall redovisas.
	11 §	5 §	Identitetsmärkning på djur och varor ska kontrolleras och anges. Om sådan saknas ska signalement resp. beskrivning ges.
		3 §	Intyg ska vara lättförståeliga och använda uttryck ska vara entydiga.
	12 §	6 §	Om uppgift om att krav i föreskrifter är uppfyllda lämnas ska hänvisning ske till aktuella föreskrifter. SVF: intyget ska åtföljas av utdrag ur lagen
	13 §	9, 11 §	Användning av färdigt formulär: alla platser för uppgifter ska fyllas i och avslutas med ett långt streck. Uppgift som ej kan anges markeras med streck. Ändringar ska signeras.
	14 §	11 §	Intyg ska innehålla datum för utfärdandet, intygsgivarens underskrift i original, namnförtydligande och titel samt, i tillämpliga fall, adress, telefonnummer och tjänstestämpel. Underskriften skall vara beständig och i annan färg än svart.
		7 §	Intyg ska alltid utfärdas och användas i original. Förbud mot fotokopior.
	15 §		Kopia samt underliggande dokument ska sparas i tre år om inte längre tid framgår av annan författning/särskilt beslut
Off. intyg	16 §		Intygsgivaren ska 1. ha tillräcklig kännedom om de bestämmelser som har beslutats för att införliva de rättsakter som anges i bilaga A till rådets direktiv om veterinära kontroller vid handeln inom gemenskapen i syfte att fullborda den inre marknaden 2. vara informerad om de bestämmelser som gäller för utfärdande av intyg och, i tillämpliga fall, 3. vara informerad om arten och omfattningen av de undersökningar, tester eller prover som behöver utföras före utfärdandet av intyget.

	17 §		Officiellt intyg ska utformas på minst ett språk som intygsgivaren behärskar samt ett av de officiella språken i mottagarlandet
	18 §		Officiell stämpel ska användas
Allmänt	19 §		Jordbruksverket kan medge undantag från dessa bestämmelser